

RECENZJA

rozprawy doktorskiej lek. med. Grażyny Hejdy

**pt. „Dynamika zmian w zakresie umieralności niemowląt w województwie
podkarpackim w latach 2000-2010”.**

Promotor: dr hab. n. med. Artur Mazur, prof. UR

Współczynnik umieralności niemowląt uważany jest za najczulszy wskaźnik jakości opieki zdrowotnej w danym regionie. W Polsce umieralność niemowląt nieprzerwanie spada od lat 90. W 2010 r. zmniejszył się do 5 na 1000 urodzeń żywych, podczas gdy w 1999 r. sięgał prawie 9 promili. Aktualnie jest zbliżony do współczynników występujących w innych krajach Unii Europejskiej, niemniej dynamika jego spadku znacznie się zmniejszyła. Nadal również obserwowane są nierówności pomiędzy województwami na terenie Polski.

Zatem należy stwierdzić, że Autorka podjęła się ważnego opracowania naukowego dotyczącego dynamiki zmian w zakresie umieralności niemowląt w województwie podkarpackim w latach 2000-2010, które jest uzasadnione zarówno z poznawczego, jak i praktycznego punktu widzenia.

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska liczy 112 stron maszynopisu, a jej bibliografia zawiera 76 pozycji dobranych poprawnie, głównie najnowszych publikacji dotyczących omawianego zagadnienia. W pracy zamieszczono 47 tabel i 59 wykresów.

Układ pracy można nazwać konwencjonalnym, powszechnie przyjętym w dysertacjach doktorskich z dziedziny medycyny i nauk o zdrowiu. Odstępstwem jest jednak umieszczenie spisu tabel i wykresów na początku pracy bezpośrednio za spisem treści. Układ pozostałych części nie budzi zastrzeżeń zawiera bowiem wstęp, który jest niezbędny do uzyskania właściwych informacji wprowadzających nas w problematykę podjętego badania, metodologiczne podstawy pracy w tym cel badań i problemy badawcze, charakterystykę badanej grupy, metody i narzędzia badawcze. Następne części stanowią wyniki przeprowadzonych badań, dyskusja, podsumowanie wyników i wnioski, piśmiennictwo oraz streszczenie w języku polskim i angielskim. Przywołane części tworzą logicznie powiązaną całość.

Część dotycząca teoretycznej analizy problemu liczy 33 strony i w sposób uporządkowany przedstawia charakterystykę województwa podkarpackiego, definicje podstawowych pojęć używanych przez Autorkę w pracy, ze szczególnym wyjaśnieniem znaczenia umieralności endogenicznej i egzogenicznej, wskaźników umieralności neonatalnej i postnatalnej, wczesnej i późnej umieralności noworodków oraz umieralności okołoporodowej. Pokazuje skalę problemu umieralności niemowląt w Polsce na tle innych krajów. Przedstawia również aktualne trendy w umieralności niemowląt, pozazdrowotne czynniki wpływające na poziom umieralności niemowląt oraz podstawowe przyczyny śmiertelności niemowląt. Część teoretyczna napisana jest przejrzystie i czytelnie, dobrze wprowadza czytelnika w zagadnienia poruszane przez Autorkę w części empirycznej Dysertacji.

Za cel główny pracy Autorka przyjęła określenie dynamiki zmian umieralności niemowląt w województwie podkarpackim w latach 2000-2010. Oprócz celu głównego Autorka postawiła sobie 3 cele szczegółowe mające: 1. określić dynamikę zmian umieralności niemowląt w województwie podkarpackim w latach 2000-2010 w zależności od ich płci, wieku oraz wybranych czynników demograficznych; 2. określić wpływ wybranych biologicznych czynników ryzyka ze strony matek wpływających na umieralność niemowląt w woj. podkarpackim w latach 2000-2010; 3. ustalić wpływ wybranych socjalnych czynników ryzyka ze

strony matek wpływających na umieralność niemowląt w woj. podkarpackim w latach 2000-2010. Cele pracy są zrozumiałe i prawidłowo sformułowane.

Dane dotyczące umieralności niemowląt wykorzystane w pracy pochodzą ze źródeł Głównego Urzędu Statystycznego. Natomiast źródłem zbieranych informacji dotyczących matek była dokumentacja medyczna zgromadzona w czasie ich pobytu na oddziałach ginekologiczno-położniczych. Grupę badaną 699 badanych, stanowiły matki dzieci zmarłych w pierwszym roku życia w latach 2000-2010 na przywołanym obszarze. Grupę kontrolną natomiast 3436 kobiet, dla których przyczyną hospitalizacji był poród. Dane z historii hospitalizacji zostały pozyskane w szpitalach ogólnych na terenie całego województwa podkarpackiego. Informacje dotyczące grupy badanej zebrano ponadto wykorzystując indywidualne karty analizy perinatalnej przekazywane przez oddziały ginekologiczno-położnicze do Ośrodka Matki, Dziecka i Młodzieży Wojewódzkiego Centrum Analiz i Nadzoru w Ochronie Zdrowia w Rzeszowie - aktualnie Podkarpackiego Centrum Zdrowia Publicznego. W kartach tych uwzględniane były dane statystyczne dotyczące matki, opieki przedporodowej, przebiegu porodu oraz działań diagnostyczno-terapeutycznych w stosunku do noworodków. Ponadto dane te uzupełniono o informacje pochodzące z historii hospitalizacji związanej z porodem. Wiarygodność uzyskanych wyników potwierdza starannie przeprowadzona analiza statystyczna.

Wyniki badań zawarte na 40. stronach przedstawione zostały w siedmiu podrozdziałach w sposób przejrzysty, do czego przyczyniło się też prawidłowe określenie teoretyczne obszaru, w jakim poruszała się Autorka. Pierwsze dwa podrozdziały przedstawiają trend umieralności niemowląt w latach 2000-2010 oraz prognozę umieralności niemowląt na lata 2015-2020. W celu wyznaczenia prognozy umieralności na kolejne lata Autorka zastosowała model regresji krzywoliniowej z wykorzystaniem funkcji wykładniczej uzyskując współczynnik determinacji 0,824. Świadczy to o dobrym dopasowaniu otrzymanego modelu. Kolejne pięć podrozdziałów przedstawia wyniki dotyczące matek: charakterystykę porównawczą grupy badanej i kontrolnej, analizę wpływu cech biologicznych oraz cech socjodemograficznych na umieralność niemowląt. Szczególnie interesujący jest podrozdział przedstawiający analizę zależności poziomu opieki nad kobietą w

cięży od cech biologicznych i socjodemograficznych w populacji matek zmarłych niemowląt. Wyniki zawarte w tym podrozdziale mają znaczenie praktyczne, ponieważ identyfikacja czynników większego ryzyka zgonu niemowląt może być przydatna w planowaniu działań profilaktycznych. Dotyczy to wszystkich poziomów opieki nad kobietą planującą ciążę i kobietą ciężarną, mających na celu zmniejszenie współczynnika umieralności niemowląt. Zastosowane metody statystyczne dają bardzo dobre podstawy do wyciągnięcia wiarygodnych wniosków z przeprowadzonego badania.

O dobrym warsztacie badawczym Doktorantki świadczy rozdział, w którym Autorka dyskutuje swoje wyniki z wynikami innych autorów. Doktorantka wykorzystała 76 zróżnicowanych źródeł bibliograficznych, co dało jej możliwość rzetelnej prezentacji problemu i prawidłowej dyskusji zagadnienia.

W rozdziale VII Autorka na podstawie poprawnie przeprowadzonych badań przedstawia podsumowanie wyników i wnioski. Doktorantka przedstawia w 5 punktach podsumowanie z przeprowadzonego badania. Według mnie wnioski powinny być krótsze, bez przywoływania wartości liczbowych, które znajdują się w opisie wyników badań. Sugeruję również, aby Doktorantka sformułowała wnioski praktyczne, które byłyby bardzo interesujące, ponieważ problematyka poruszana w Dystertacji jest istotna dla polityki zdrowotnej w każdym kraju.

Reasumując merytoryczna strona pracy zasługuje na uznanie i nie budzi zastrzeżeń. Doktorantka dowiodła w pracy swoją dojrzałość naukową i badawczą.

Praca od strony redakcyjnej przygotowana została poprawnie, układ jest czytelny i nie zaburza logiki rozumowania.

Przedstawiona mi do recenzji dysertacja lek. med. Grażyny Hejdy spełnia wymagania stawiane rozprawom doktorskim, stąd wnoszę do Wysokiej Rady Wydziału Medycznego Uniwersytetu Rzeszowskiego o dopuszczenie Doktorantki do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Prof. dr hab. n. med. Alfred Onuc

